

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ТА ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ НОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ

Косенко О.А., студ. гр. ТМ-52

У сучасному розумінні демократія передбачає правову державу, соціально орієнтовану економіку, гідний рівень життя населення, захист приватної власності, свободу підприємництва, розвинуте громадянське суспільство. Вона будується насамперед всередині країни і за поступом і ступенем її побудови країну визнає як свою чи чужу згадана спільнота розвинутих демократій.

Україна поки що не досягла необхідного рівня економічного розвитку, не забезпечила власним громадянам прийняттого, за мірками розвинутих демократій, рівня життя та захисту прав. Країна, яка на міжнародній арені часто асоціюється зі словами «корупція», «темники», «адміністративний ресурс», ніколи не стане членом жодної спільноти демократичних країн, об'єднаних чи інституційно, чи лише системою спільних цінностей.

Головний виклик для України, отже, міститься не ззовні, а всередині, має внутрішній характер і полягає у невідповідності її сучасного стану прийнятим у демократичному світі критеріям. На цей виклик нинішня правляча політична еліта України не відповіла, хоча мала досить часу і більш ніж досить — повноважень. Надто глибоким є шок переважної більшості громадян від несправджених і значною мірою завищених очікувань початку 1990-х років. Так, суспільство виявилось не готовим до свободи і незалежності в усіх сенсах цих понять. Воно, позбавлене протягом життя кількох поколінь традицій демократії, культури приватної власності, зрештою, почуття власної громадянської гідності, і не могло бути готовим. Але — на те й існує його політична еліта, щоб показати суспільству шлях вирішення проблем, що постали, консолідувати його і повести за собою. Правляча еліта цього не зробила, навпаки, вона максимально скористалася з роз'єднаності суспільства, його неготовності до життя в умовах свободи, незалежності, демократії. Все це призвело до соціальної апатії та зневіри у можливість своїми силами змінити будь-що у власній країні.

Як відомо, еліта визначається за двома критеріями: формальним — за офіційним становищем, що його посідають певні особи; та ціннісним — за суспільним авторитетом, що його здобули особи, незалежно від їх формального (офіційного) статусу. Стосовно політичної еліти ці критерії можна перефразувати так: політична еліта за

формальною ознакою — це ті, хто править; за ціннісною — ті, хто гідний правити. В ідеалі ці критерії мають співпадати. Власне, суть і мета демократії полягають саме в наближенні суспільства до цього ідеалу. Демократичні процедури та інститути впроваджуються для того, щоб, з одного боку, правили ті, хто гідний правити, з іншого — щоб ті, хто гідний правити, отримали таку можливість.

Для демократичного суспільства чи не найголовнішою проблемою є формування найбільш результативної, корисної для мас і тією чи іншою мірою підконтрольної їм керівної еліти. Це досягається пошуками та запровадженням таких демократичних інститутів, що забезпечують широке соціальне представництво керівного прошарку, його вчасне якісне оновлення, запобігання його олігархізації і разом з тим відчуження від мас та перетворення в замкнену панівну привілейовану касту.

Посткомуністичне суспільство потребує кваліфікованої еліти, здатної насичувати владні структури, забезпечувати розв'язання стратегічних завдань національного розвитку.

На сьогодні в Україні політична еліта позиціонується за суто формальною ознакою: хто при владі, той і еліта. І ще треба визнати, що політична еліта України неефективна, маргінальна. Вона опікується власними інтересами, а не потребами суспільства. Все це спричиняє низький рівень довіри громадян до органів і представників державної влади.

Усій українській еліті нині передусім бракує державницької відповідальності за свої практичні дії і політичної культури. Ще В.Липинський наголошував, що політична культура — це глибоке усвідомлення елітою свого не просто класового, а національного інтересу, що активна творча діяльність з його реалізації полягає в служінні своїй державі та здобутті політичної влади. Для багатьох представників нинішньої української еліти здобуття влади є самоціллю, егоїстичним, а не державницько-національним прагненням. Держава постала б своїм громадянам і світу в принципово іншому вимірі, якби українська еліта мала відповідний рівень політичної культури.

Проблематичним питанням є також питання професіоналізму політичної еліти. Непоодинокі випадки, коли на важливі посади в державі, зокрема на посади міністрів, призначаються особи без належної освіти та достатнього досвіду роботи в галузі. Отже, підвищення фахового рівня політичної еліти — нагальне завдання.

Дуже важливою є проблема оновлення еліт. На жаль, наша система освіти не сприяє формуванню елітних якостей. Свою елітарність треба доводити – доводити продуктивною діяльністю на благо суспільства. Люди ж, що претендують нині в Україні називатися елітою, далекі від народу. Таке розмежування може призвести, з одного боку, до посилення протестних настроїв, а з іншого – до депресивної поведінки. Особливо небезпечна така тенденція для розвитку молоді.

Очевидно, що будь-яка еліта потребує й конкретної, заздалегідь визначеної системи підготовки — знову ж таки у зв'язку із її стратегічними завданнями. Саме з огляду на свою «обраність» вона постає не стільки самостійним суб'єктом влади, скільки атрибутом більш широкого суб'єкта буття.

Таким чином, Українське суспільство переживає глибоку політико-управлінську кризу. Україна поки що не має цілісної та ефективної політико-управлінської еліти, яка відповідала б загальнонародним інтересам, конкретно-історичним умовам, традиціям і менталітету народу; українське суспільство ще не визначилося остаточно з концептуальними засадами подальшого суспільно-політичного розвитку, що не дає можливості політичній еліті країни розробити й здійснювати ефективні політико-управлінські функції; у суспільстві діяла і діє тенденція посилення соціального напруження; склалася важка соціально-психологічна атмосфера, а це поглиблює зневіру народу до результатів політико-управлінської діяльності еліти. Для організації ефективного політико-управлінського процесу Україна гостро потребує загальногромадянської злагоди та згуртування. Вирішальне значення в політико-управлінських діях політичної еліти повинні мати інтереси та потреби реальних людей, з їхніми ідеалами, прагненнями, устремліннями.

Наук. кер. – канд. істор. наук, доц. Панченко А. І.